

Marker GUO 过

Luboš Gajdoš

*Katedra východoázijských štúdií, Filozofická fakulta,
Univerzita Komenského, Bratislava*

0. Úvod

Ako sme už uviedli v predošlých príspevkoch na stránkach *Studia Orientalia Slovaca* (pozri bibliografia), čínska lingvistika zaraďuje do skupiny tzv. *pomocných slov* ukazovatele LE (了), ZHE (着) a GUO. V tomto článku upriamime pozornosť na posledne menovaný.

1. Marker GUO

Z pohľadu synchronie je potrebné (rovnako tak i z didaktického hľadiska) v súčasnom čínskom jazyku rozlišovať dve morfémy¹ – GUO ako autosémantikum² a GUO ako marker (pozri Zhu 1999: 85, Lü 1996: 216),³ napr.:

¹ Hoci synsémantická morféma vznikla gramatikalizáciou z autosémantika, napriek tomu sa zo synchronického hľadiska pociťujú ako dve samostatné morfémy (etymologicky príbuzné). Navyše, autosémantické slovo sa od ukazovateľa líši suprasegmentálnym prostriedkom (nie však vždy; pozri Liu – Pan – Gu 2004: 404) a môže vo vete zastávať funkciu predikátu i komplementu, napr.:

你回广州过春节吗? *Vrátiš sa do Kantonu osláviť Nový rok?*

他递过一块热毛巾给我。

Podal mi jeden horúci uterák.

Tā dì-guo yīkuài rè máojīn gěi wǒ.

Z hľadiska frekvencie je v súčasnom jazyku najfrekventovanejší marker GUO (z už spomenutých morfém) (Xiao – McEnery 2004: 141).

² Použité skratky: V – verbum, KLS – klasifikátor, VK – výsledkový komplement, NEG – zápor.

Marker GUO 过

1. 你爬过山没有? *Už si (niekedy) liezol na kopec?*

Nǐ pá-guo shān méiyǒu?

ty liezt' GUO kopec nie

2. 我们爬过山就到了。 *Dorazíme hneď, ako prelezieme horu.*

Wǒmen pá-guo shān jiù dào le.

my liezt' GUO kopec hneď prísť LE

Marker GUO sa pripája za verbum a adjektívum.⁴ Ukazovateľ GUO sa môže spájať aj so slovesami, za ktorými nie je možné použiť komplement GUO (pozri Liu – Pan – Gu 2004).

Ukazovateľ GUO⁵ vznikol desémantizáciou z tranzitíva *guò 过* (s významom „prejsť cez nejaké miesto“, resp. „prekonať časový bod“)

Spojenie V+GUO je formou zhodné so syntagmou V+VK s tým rozdielom, že medzi V a GUO nie je možné vložiť marker DE 得, resp. BU 不, t. j. vytvoriť komplement potenciality (Lü 1996: 216).

³ Niektorí lingvisti navrhujú odlišiť funkciu morfému aj na základe niektorých z nasledujúcich prostriedkov: komplement GUO (+LE₁; + LE₂; + yǐjīng 已经; – céngjīng 曾经) a marker GUO (– LE₁; – LE₂; – yǐjīng 已经; + céngjīng 曾经). Samozrejme, tu platí, že určenie podľa týchto prostriedkov nie je absolútne. Určitou pomôckou pri stanovení funkcie morfémy GUO je možnosť substitúcie iným (výsledkovým) komplementom, pričom význam výpovede zostáva nezmenený, napr.:

他擦过脸 / 擦完脸

Utreľ si tvár.

tā cāguò liǎn cāwán liǎn

Spojenie verba a komplementu GUO je, na rozdiel od ukazovateľa GUO, možné použiť s príslovným určením minulého, prítomného i budúceho času, napr.:

昨天我吃过饭, 就散布去了。 *Keď som sa včera najedol, išiel som sa poprechádzať.*

Zuótiān wǒ chī-guo fàn, jiù sǎnbù qù le.

我已经吃过饭, 咱们散布去吧。

Už som sa najedol, podme sa poprechádzať.

Wǒ yǐjīng chī-guo fàn, zánmen sǎnbù qù ba.

明天我吃过饭, 就去散步。

Keď sa zajtra najem, pôjdem sa poprechádzať.

Míngtiān wǒ chī-guo fàn, jiù qù sǎnbù.

⁴ Príklad:

他小的时候胖过。

Keď bol malý, bol tučný.

Tā xiǎo de shíhou pàng-guo.

⁵ Z pohľadu diachronie stojí za povšimnutie, že všetky tri gramatické ukazovatele vznikli gramatikalizáciou zo sloviess. Zaujímavá je tiež komparácia ukazovateľa LE₁ a komplementu GUO. Z nasledovných príkladov je zrejme, že je možné substituovať marker LE₁ s komplementom GUO, napr.:

我们吃过饭再去。

Pôjdeme potom, ako sa najeme.

Wǒmen chī-guo fàn zài qù.

我们吃了饭再去。

Pôjdeme potom, ako sa najeme.

Wǒmen chī-le fàn zài qù.

a v súčasnej funkcii sa používa približne od 14. storočia (Shi 2002: 138).

2. Funkcia ukazovateľa GUO

Pozrime sa na definíciu, ktorú nám ponúka Zheng – Ma – Liu – Yang (1996: 73): „GUO vyjadruje druh minulej skúsenosti, v minulosti uskutočneného deja alebo trvanie stavu, ktorý však v súčasnosti už netrvá.“ Inú definíciu predkladajú Li a Thompson: „Aspektový marker GUO znamená, že udalosť sa uskutočnila vzhľadom k nejakému referenčnému času. Ak je referenčný čas nešpecifikovaný, potom GUO signalizuje, že udalosť sa uskutočnila aspoň raz v nejakom neurčenom čase, ktorým je obyčajne neurčená minulosť“ (Shi 2002: 138).

Porovnajme nasledujúce príklady:

3. 我看过这本书。 *Čítal som (niekedy) túto knihu.*

Wǒ kàn-guo zhè běn shū.

ja čítať GUO túto KLS kniha

4. 我看了这本书。 *Čítal som túto knihu.*

Wǒ kàn-le zhè běn shū.

ja čítať LE túto KLS kniha

Z príkladu 3 je zjavné, že dej sa odohral v minulosti, ale výsledok deja nie je vyjadrený, t. j. vo výpovedi sa označuje len tá skutočnosť, že dej sa odohral v minulosti. Rovnako tak aj dej v príklade 4 sa uskutočnil v minulosti. V podobnom zmysle vyjadril aj Lü (1996: 218) rozdiel medzi ukazovateľmi LE_1 a GUO s tým, že spojenie s GUO nemusí naznačovať výsledok.⁶ Porovnajme:

Tieto príklady len potvrdzujú domnienku, ktorú sme uviedli v štúdiu na stránkach SOS v roku 2007 (pozri bibliografia), že marker LE_1 sa v súvetí svojou funkciou a významom približuje výsledkovému komplementu. Túto skutočnosť si všimajú aj LIU – PAN – GU (2004: 404), hoci jej neprikladajú adekvátnu dôležitosť.

⁶ Xiao – McEnery takisto (2004: 176) pripúšťajú, že spojenie s GUO nemusí nevyhnutne vyjadriť dokončenie deja.

Marker GUO 过

5. 他学了英语。 *Učil sa po anglicky.*
Tā xué-le Yīngyǔ.
on učiť sa LE angličtina

6. 他学过英语。 *Učil sa po anglicky.*
Tā xué-guo Yīngyǔ.
on učiť sa GUO angličtina

Pri porovnaní týchto príkladov zistíme, že informácia z oboch príkladov je podobná, t. j. dej slovesa sa už uskutočnil – „učil sa“. Rozdiely sú však v tom, čo tieto dve výpovede implikujú. Na jeden strane je to informácia o tom, že sa dej príkladu 5 uskutočnil (a aj skončil; pozri pozn. č. 9), ale dôsledky deja, činnosti možno trvajú (niečo sa naučil), na strane druhej sa v príklade 6 jedná len o informáciu, že sa už (niekedy) učil po anglicky, avšak výsledok sa mohol, ale nemusel dostať, t. j. „možno sa niečo naučiť“, ale „možno aj nie“. Z nasledujúceho príkladu je však zrejmé, že hovoriaci predpokladá, že dotyčná osoba má nejakú skúsenosť. Príklad:

7. 如果他学过动物学, *Ak študoval zoológiu, tak určite vie,*
他一定知道鲸鱼不是鱼。 *že veľryba nie je ryba.*
Rúguǒ tā xué-guo dòngwùxué,
tā yídìng zhīdao jīngyú búshì yú.
ak on študovať GUO zoológiu,
on určite vedieť veľryba nie byť ryba

Porovnajme ešte ďalšie príklady:⁷

7. 他当了翻译了。 *Stal sa prekladateľom (a ešte ním stále je).*
Tā dāng-le fānyì le.
on stať sa LE prekladateľ LE

⁷ Pravda, tieto príklady nie sú identické, v príklade 7 (pri porovnaní s príkladom 8) sa nachádza navyše vetná partikula LE, ktorá signalizuje trvanie deja až do prítomnosti. Bez použitia vetrnej častice LE by však bola veta nesprávna, resp. neukončená.

8. 他当过翻译。 *Bol prekladateľom* (už ním nie je).
Tā dāng-guo fānyì.
on stat' sa GUO prekladateľ

Z týchto príkladov je možné zistiť, že V+GUO signalizuje udalosť, ktorá sa odohrala v minulosti (aspoň raz),⁸ avšak bez explicitnej informácie o tom, či sa daná udalosť aj ukončila, čo je, zaiste, kľúčové pri posúdení aspektovej hodnoty spojenia V+GUO.⁹ Je zrejmé, že dej sa odohral v minulosti, ale na rozdiel od LE1, tento dej (stav) už **netrvá** a ani nemôže trvať do budúcnosti, teda medzi časom prehovoru a minulosťou „stojí bariéra“, ktorá zabraňuje trvaniu deja do času prehovoru, príp. do budúcnosti. Rozdiel sa pokúsime ďalej demonštrovať na troch príkladoch:

9. 这本书我看了一天。 *Túto knihu som čítal jeden deň.*
Zhè běn shū wǒ kàn-le yītiān
táto KLS kniha ja čítať LE jeden deň

10. 这本书我看了一天了。 *Túto knihu už čítam jeden deň.*
Zhè běn shū wǒ kàn-le yītiān le
táto KLS kniha ja čítať LE jeden deň LE

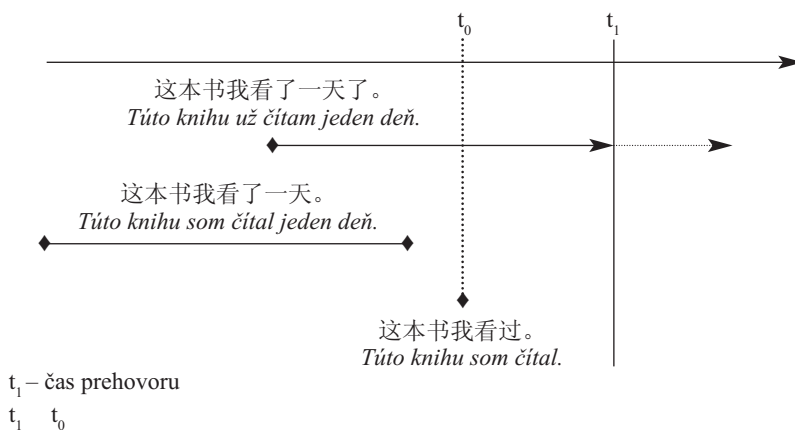
11. 这本书我看过。 *Túto knihu som (niekedy, raz) čítal.*
Zhè běn shū wǒ kàn-guo
táto KLS kniha ja čítať GUO

⁸ Liu – Pan – Gu (2004: 402) upozorňujú na zaujímavú okolnosť, podľa ktorej lexikálny význam verba čiastočne determinuje použitie ukazovateľa GUO (alebo vice versa). Konkrétne to znamená, že dej slovesa, za ktoré sa pripojí marker GUO, sa musí zopakovať viac ako jedenkrát, t. j. GUO nie je možné pripojiť za sloveso, ktoré sa uskutoční iba jeden raz, napr. *zomrieť* 死, *narodiť sa* 出生 a pod.

⁹ Rodený čínsky hovoriaci zväčša považuje udalosť, ktorý opisuje spojenie V+GUO, za uskutočnenú a aj ukončenú. Podobná situácia nastáva aj v slovanských jazykoch, v ktorých imperfektum v präterite nemusí nutne signalizovať neukončenie udalosti (Kopečný 1962: 8), napr. „Včera sme platili elektřinu.“ Ako ďalej uvádza Kopečný (1962: 9): „Dokonavé tvary jsou co do vidu příznakové, to jest musí, abychom tak řekli, vyjadřovat ono ‘dokonání’ činnosti – kdežto nedokonavé tvary z této pozice definovat nemůžeme. Ty jsou bezpříznakovým členem protikladné dvojice. To znamená, že se k otázce dokonání nebo nedokonání nevyjadřují, jsou k ní neutrální.“ Pri analýze vidovej hodnoty spojenia vychádzame z definícií, ktoré sa používajú v slavistike (pozri bibliografia, napr. Mistrík 2002).

Marker GUO 过

Grafické znázornenie odlišnosti príkladov 9, 10 a 11

V štúdiu o častici LE_1 (pozri bibliografia) sme tvrdili, že LE_1 v jednoduchej vete nesignalizuje perfektívny aspekt, preto je možné tento dej časovo kvantifikovať, t. j. za spojenie $V+LE_1$ je možné pripojiť komplement časového trvania. To teda znamená, že ukazovateľ LE_1 akoby implicitne naznačoval trvanie deja. Marker GUO túto funkciu nemá, dej je možné zväčša kvantifikovať len počtom opakovaní, ale nie dĺžkou deja.¹⁰ Použitie ukazovateľa GUO súvisí s lexikálnym významom autosémantika GUO, t. j. či agens *konal/vykonal* (v minulosti) dej slovesa. Rozdielnosť LE_1 a GUO je možné demonštrovať aj pri tvorení záporu, napr.:

12. A: 你看了这本书吗? *Čítal si túto knihu?*
 Nǐ kàn-le zhè běn shū ma?
 ty čítať LE táto KLS kniha MA

B: 我没看这本书。 *Nečítal som túto knihu.*
 Wǒ méi kàn zhè běn shū.
 ja NEG čítať túto KLS kniha

¹⁰ Ak je možné dej slovesa kvantifikovať do dĺžky deja, veľmi pravdepodobne sa jedná o komplement GUO.

13. A: 你看过这本书吗? *Čítal si (niekedy) túto knihu?*
 Nǐ kàn-guo zhè běn shū ma?
 ty čítať GUO táto KLS kniha MA

B: 我没看过。 *Nečítal som ju (ešte nikdy).*
 Wǒ méi kàn-guo.
 ja NEG čítať GUO

Použitie ukazovateľa GUO nie je obmedzené len na akčné verbá, ale je možné ho pripojiť aj za slovesá, ktoré sa nemôžu spájať s LE₁ (pozri Liu – Pan – Gu 2004), napr.:

14. 过去他喜欢过你, *V minulosti ťa mal rád,*
 可是现在他喜欢别人了。 *ale teraz už má rád niekoho iného.*
 Guòqu tā xǐhuan-guo nǐ
 kěshì xiànzài tā xǐhuan béiren le.
 Minulosť on mať rád GUO,
 ale teraz on mať rád iný človek LE

Ako sme už spomenuli, marker GUO vyjadruje určitú skúsenosť, udalosť, ktorá sa odohrala v bližšie nešpecifikovanej minulosti. Ak je však vo vete (lexikálne) vyjadrený minulý čas (adverbiálnym určením), musí byť tento čas špecifikovaný,¹¹ napr.:

15. 前年我去过北京。 *Predminulý rok som bol v Pekingu.*
 Qiánnián wǒ qù-guo Běijīng.
 predminulý rok ja ísť GUO Peking

16. *有一年, 我去过北京。 **Jedného roka som navštívil Peking.*
 Yǒu yīnián, wǒ qù-guo Běijīng.
 jedného roku, ja ísť GUO Peking

¹¹ Čínski jazykovedci sú pri použití adverbiálneho určenia času vo vete s GUO nejednotní. Ako príklad možno uviesť Liu – Pan – Gu (2004: 403), ktorí tvrdia: „Ak je použitý ukazovateľ GUO, vpredu sa často objavuje vyjadrenie neurčitého času (不确定时间的词语).“ Naopak, Lü (1996: 216) uvádza: „Ak je (vo vete) vyjadrený čas, musí byť použité vyjadrenie naznačujúce určitý čas (确定时间的词语).“

Marker GUO 过

Ako sme už uviedli, v súčasnom spisovnom jazyku nachádzame lexikálnu a gramatickú morfému GUO. So zreteľom na ďalší lingvistický (didaktický) výskum je potrebná ich exaktná determinácia, pretože, ako sme ilustrovali na niekoľkých príkladoch, v súčasnej čínskej jazykovede stále pretrváva nejednoznačnosť v tejto otázke.

3. Záver

Z príkladov a definícií, ktoré sme uviedli, je zrejmé, že tradičné pomenovanie „aspektový“ marker je nenáležité. V spojení V+GUO nie je explicitne vyjadrená informácia, ktorá je rozhodujúca pre posúdenie aspektovej hodnoty takéhoto spojenia, t. j. rezultatívnosť. Z uvedeného tiež vyplýva, že situácia je porovnateľná s ukazovateľom LE_1 (odlišná je situácia pri ukazovateli ZHE). Tento marker nie je adekvátne nazývať aspektový (vidový), ale **temporálny** (časový).

Marker GUO signalizuje minulý čas, ale v porovnaní s LE_1 navyše prináša informáciu o tom, že agens má danú **skúsenosť**, resp. v čase pred referenčným časom sa daný dej (stav) uskutočnil (minimálne jedenkrát), pričom dôraz, a to čo ho odlišuje od LE_1 , je práve na skúsenosti, resp. dôsledkoch uskutočnenia deja slovesa. Spojenie V+ LE_1 prevažne skutočnosť len opisuje, spojenie V+GUO skutočnosť vysvetľuje, ozrejmuje a súvisí s témou prehovoru.

Definícia by potom mala vyzerat' nasledovne:

GUO je temporálny marker, ktorého funkciou je signalizovať dej alebo stav, ktorý sa uskutočnil v minulosti (pred časom prehovoru) minimálne jeden raz; medzi časom prehovoru a minulosťou je bariéra zabráňujúca pokračovaniu deja do prítomnosti (dej slovesa už netrvá, ani nemôže trvať), príp. budúcnosti, avšak dôsledky (nie výsledok) uskutočnenia deja (stavu) trvajú až do času prehovoru, t. j. súvisia s práve prebiehajúcou témou prehovoru, ale samotný dej (stav) už netrvá.

Literatúra

- COMRIE, Bernard (1976): *Aspect*. Cambridge: Cambridge University Press.
- FANG, Yuqing 房玉清 (1998): *Shiyong Hanyu yufa* 实用汉语语法. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe.
- GAJDOŠ, Ľuboš (2007): „Častica LE₁ z didaktického hľadiska.“ *Studia Orientalia Slovaca*, roč. VI, s. 225-236.
- GAJDOŠ, Ľuboš (2008): „Ukazovateľ ZHE z didaktického hľadiska.“ *Studia Orientalia Slovaca*, roč. VII, s. 111-122.
- HSIEN, Miao-ling (2002): „Tense as a Grammatical Category in Chinese.“ In TANG, Sze-Wing – LIU, Chen-Sheng Luther, ed.: *On the Formal Way to Chinese Languages*. Stanford: CSLI.
- HUA, Lin (2001): *A Grammar of Mandarin Chinese*. Muenchen: Limcom Europe.
- HUANG, Borong 黄伯荣 (1997): *Xiandai Hanyu* 现代汉语. Beijing: Gao-deng jiaoyu chubanshe.
- KOPEČNÝ, František (1962): *Slovesný vid v češtine*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- LI, Dazhong 李大忠 (1996): *Waiguoren xue Hanyu yufa pianwu fenxi* 外国人学汉语语法偏误分析. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe.
- LIU, Yuehua – PAN, Wenyu – GU, Wei (2004): *Shiyong Xiandai Hanyu yufa*. Beijing: Shangwu yinshuguan.
- LÜ, Shuxiang 吕叔湘 (1996): *Xiandai Hanyu babai ci* 现代汉语八百词. Beijing: Shangwu yinshuguan.
- MISTRÍK, Jozef (2002): *Lingvistický slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- SHI, Yuzhi (2002): *The Establishment of Modern Chinese Grammar*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- SUN, Chaofen (1996): *Word-Order Change and Grammaticatization in the History of Chinese*. Stanford: Stanford University Press.
- XIAO, Richard – MCENERY, Tony (2004): *Aspect in Mandarin Chinese*. Amsterdam: John Benjamins.
- ZHANG, Wangxi 张旺熹 (1999): *A Semantic Study of the Unique Syntactic Structures in Chinese* 汉语特殊句法的语义研究. Beijing: Beijing yuyan wenhua daxue chubanshe.
- ZHENG, Yide 郑懿德 – MA, Sheng Jingheng 马盛静恒 – LIU, Yuehua 刘月华 – YANG, Jiarong 杨甲荣 (1996): *Hanyu yufa nandian shiyi*. Beijing: Huayu jiaoxue chubanshe.

Marker GUO 过

ZHU, Dexi 朱德熙 (1999): *Zhu Dexi wenji* 朱德熙文集. Beijing: Shangwu yishuguan.

ZUO, Simin 左思民 (1999): „Xiandai Hanyu zhong ti de yanjiu 现代汉语中“体“的研究.“ *Yuyan yanjiu*, č. 1, s. 9-19.

The Marker GUO

Summary

In this article we will focus on the marker *guo*. The marker *guo* belongs to the category of traditionally so-called aspect markers. At the beginning of this paper we will make clear that in Modern Chinese there are at least two different (near homophones) morphemes GUO, one already mentioned “aspect” marker, the other content word.

On the examples we will analyze the aspectual value of the fusion *V+guo* and its relation to definitions of perfectivity in Slavic languages. As a result, we claim that it would be more accurate to treat the marker *guo* as a *temporal marker* rather than an aspect marker. There will be also shown similarities and differences between the marker *le*₁ and *guo*. The examples translated into Slovak will clearly illustrate that in all sentences (utterances) verbs are imperfective.